

Vastaanottoyksikkö/Olli Snellman

ILMAN HUOLTAJAA OLEVAN LAPSEN EDUSTAMINEN – tietoa vastaanottokeskuksen toiminnasta ja edustajana toimimisesta

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Lapsen huollon järjestäminen vastaanottokeskuksessa	3
2.1. Hoitoa ja kasvatusta pienille lapsille	4
2.2. Tukea murrosiän lähestyessä	4
2.3. Tukea ja ohjausta aikuistuville nuorille	5
2.4. Omaohjaaja lapsen / nuoren tukena	5
3. Vastaanottopalvelut	5
3.1. Majoitus	6
3.2. Sosiaalipalvelut	7
3.3. Lapsen käyttöraha ja nuoren vastaanottoraha	8
3.4. Terveyspalvelut	8
3.5. Tulkki- ja käännöspalvelut	8
3.6. Työ- ja opintotoiminta	9
3.7. Oikeusapupalvelut	9
4. Edustajan toimenkuva	9
4.1. Edustajan määrääminen	10
4.2. Edustajan kelpoisuus	10
4.3. Edustajan tehtävät	11
4.4. Edustaja turvapaikkapuhuttelussa	11
4.5. Edustajan ja lakimiehen (avustaja) välinen yhteistyö	12
4.6. Edustajan tehtävät oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijalapsen kuntaan sijoittamisesta	13
4.7. Edustajan tehtävän lakkaaminen ja hänen vapauttamisensa tehtävästään	13
5. Lapsen edun huomioon ottaminen edustajan tehtävässä	14
6. Edustajan tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus	15
7. Asiakirjojen säilyttäminen	16
8. Suuntaa-antava kuvaus edustajan roolista ja tehtävistä turvapaikkaprosessissa	17
9. Muuta huomioitavaa työskentelyssä ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa	20
9.1. Lapsen tarpeet	20
9.2. Kiintymyssuhdejärjestelmä	20
9.3. Kehitystason huomioonottaminen	20
9.4. Traumatisoituminen	21
9.5. Vuorovaikutus	22
9.6. Ero perheestä	23
9.7. Väkivaltakokemukset	23

LIITE 1: Maahanmuuttoviraston ohje vastaanotto- ja käyttörahasta

LIITE 2: Maahanmuuttoviraston ohje täydestä ylläpidosta alaikäisyksiköissä

1. Johdanto

Vastaanottolain (746/2011) mukaan kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla ei ole oleskelulupaa, määrätään viivytyksettä edustaja, jos lapsi on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukaan oleskeluluvan pakolaishiinissä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Tässä koulutuspaketissa ei käsitellä edustajan määräämistä oleskeluluvan saaneille lapsille. Lisätietoja asiasta antavat asianomaiset ELY-keskukset.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee vastaanotto- tai järjestelykeskus, jonka asiakkaaksi lapsi on rekisteröity. Edustajan määrää kärjäoikeus. Edustaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevista asioista sekä hoitaa lapsen varallisuutta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 ja 2 §:ssä, hallintolain (434/2003) 14 §:ssä, hallintolainkäyttölain 17 §:ssä ja 18 §:n 3 momentissa sekä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäinen hoito, kasvatus tai muu huolenpito. Lapsen asumisesta päättää vastaanottokeskus.

Edustaja ei voi siirtää tehtävänsä eteenpäin toiselle. Sen voi tehdä ainoastaan kärjäoikeus. Lapsen edun valvomista edustaja ei voi siirtää valtakirjalla tilapäisestikään toiselle eikä oikeutetaan allekirjoittaa puhevaltaansa kuuluvia asiakirjoja.

Edustajan määräämistä tulee hakea välittömästi lapsen tultua vastaanottokeskukseen. Vastaanottokeskus vastaa edustajien rekrytoimisesta sekä auttaa käytännössä edustajia perehtymään työhönsä ja alaikäisten vastaanottoon.

Edustajaksi määrätään tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti.

Edustajaksi määräämisen edellytyksenä on, että henkilö on toimittanut kärjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä.

Edustajan yhteystiedot täytyy toimittaa poliisille ja Maahanmuuttovirastoon, joissa ryhdytään järjestämään lapsen kuulustelua ja puhuttelua. Edustaja osallistuu lapsen turvapaikkakuulusteluun poliisissa (poliisi) tai rajavartiolaitoksella (rajavartija) luona ja puhutteluun Maahanmuuttovirastossa. Ennen kuulustelua ja puhuttelua edustajan tulee tavata lapsi ja keskustella hänen kanssaan niihin liittyvistä käytännön asioista.

Maahanmuuttovirasto maksaa ilman oleskelulupaa olevien lasten edustajien palkkiot ja kulut. Ely-keskukset maksavat oleskeluluvan saaneiden alaikäisten edustajien palkkiot ja kulut.

Edustajan tehtävät lakkaavat, kun edustettava tulee täysi-ikäiseksi, muuttaa pysyvästi pois Suomesta tai hänelle määrätään Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja. Jos lapsen huoltaja muuttaa Suomeen, on edustaja vapautettava tehtävästään, jollei se ole lapsen edun vastaista. Edustaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän sitä pyytää tai on sairauden tai muun syyn vuoksi estynyt tai kykenemätön hoitamaan tehtävänsä taikka jos siihen on muu erityinen syy.

Edustaja vapautetaan tehtävästään mm. silloin, kun turvapaikkaprosessin aikana nuori merkitään ulkomaalaisrekisteriin täysi-ikäiseksi.

Tähän oppaaseen on kerätty keskeisiä asioita vastaanottokeskuksen toiminnasta, toiminnan periaatteista ja vastaanottopalveluista, joista edustajan on hyvä olla tietoinen. Lisätietoja vastaanottokeskuksen toiminnasta edustaja saa vastaanottokeskuksen työntekijöiltä. Vastaanottokeskukset hoitavat myös edustajan perehdyttämistehtäviä. Oppaassa on tietoa edustajan toimenkuvasta, suuntaa – antava prosessikuvaus edustajan tehtävistä sekä poimintoja asioista, joita edustajan on hyvä huomioida työskentelyssä ilman huoltajaa olevan turvapaikanhakijalapsen kanssa.

Opas ei ole tyhjentävä, edustajana toimivan on hyvä olla aktiivinen omassa tiedonhankinnassaan ja perehtymisessään edustajana toimimisen eri puoliin kokonaisuuden hahmottamiseksi. Edustajana toimimiseen on kirjoitettu erilaisia muita oppaita, joihin on myös hyvä perehtyä. Maahanmuuttoviraston internet- sivuilta edustaja saa toimivat ja kattavat yleiskatsaukset esimerkiksi turvapaikkaprosessiin, tilastoihin tai vaikkapa maahanmuuttoon liittyvästä termistöstä. Siellä kannattaa vierailla säännöllisesti. Omaa tietämystä tulee päivittää jatkuvasti.

2. Lapsen huollon järjestäminen vastaanottokeskuksessa

Lapsen puhevaltaa käyttää hänen edustajansa. Lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaa alaikäisyksikössä hänelle nimetty oma ohjaaja muun työryhmän tukemana. Lapsesta huolehtimisen vastuut siis jakautuvat useammalle eri taholle ja seuraavissa kappaleissa on kuvattu keskeisimmät lapsesta huolehtimiseen liittyvät toimenkuvat ja lapsen yhteydenpito perheeseensä sekä vastaanottopalvelujen sisällöt.

Turvapaikanhakijalapsi saa tarvitsemansa palvelut siltä alaikäisyksiköltä, jonka asiakkaaksi hänet rekisteröidään. Vastaanottopalvelujen avulla pyritään tuottamaan lapselle hyvinvoinnin edellytyksiä, tuetaan itsenäistä selviytymistä ja toimintakykyä sekä ehkäistään syrjäytymistä. Tarvittaessa sosiaalityöntekijän, terveydenhoitajan ja ohjaajien muodostama moniammatillinen tiimi suunnittelee palvelujen sisällön lapsilähtöisesti erityistuen tarpeissa oleville. Vastaanottokeskuksista saatavat palvelut ovat yksilö – ja tilannesidonnaisia; lapsi / nuori kohdataan yksilönä, jolle pyritään räätälöimään juuri hänelle sopiva palvelukokonaisuus. Terveydelliset seikat ja muut erityistarpeet otetaan huomioon toiminnassa.

Lapsille järjestetään vuosittain valtakunnallinen asiakaspalautekysely. Näin lasten kuulluksi tuleminen varmistetaan ja lapset otetaan mukaan toiminnan kehittämiseen.

Alaikäisten turvapaikanhakijoiden ikähaitari vaihtelee pienestä vauvasta lähes täysi ikäiseen nuoreen aikuiseen. Jotta lapset saisivat ikätasonsa ja kehityksensä mukaista huolenpitoa, hoitoa ja tukea, heidät on suuntaa-antavasti luokiteltu iän puolesta kolmeen ryhmään, joiden palvelusisällöt poikkeavat jonkin verran toisistaan. Luokittelua ei kuitenkaan noudateta orjallisesti, vaan lapset kohdataan yksilöinä ja heille annetaan heidän tarvitsemaansa huolenpitoa ja tukea iän ja kehitystason mukaisesti.

Kaikkein pienimmillä lapsilla (0 - 11 v.) korostuu hoidon ja kasvatuksen rooli, hieman vanhemmille lapsille (12 - 15 v.) on käytössä samat peruseriaatteet kuin kaikkein pienimmillä lapsilla, joskin toiminta perustuu hieman enemmän tukeen. Aikuistuville nuorille painotus on sitten sekä tuessa että ohjauksessa.

Omaohjaaja on vastaanottokeskuksen keskeinen työntekijä lapsen / nuoren kasvun ja kehityksen tukena.

Lisätietoa lasten kasvusta ja kehityksestä löytää esimerkiksi kirjastosta tai Mannerheimin Lastensuojeluliiton internet-sivuilta (vanhempainnetti).

2.1. Hoitoa ja kasvatusta pienille lapsille

Kaikkein pienimmillä lapsilla (0 - 11v.) korostuu hoidon ja kasvatuksen rooli. Lapselle nimetään omaohjaaja, joka varmistaa, että lapsi saa ikätasonsa mukaista hoitoa ja huolenpitoa. Omaohjaajalla on kokonaiskuva lapsen tilanteesta. Omaohjaaja on mukana alkuhaastatteluissa ja hänen tehtävänsä on alkuvaiheessa ohjata ja neuvoa lasta mahdollisimman paljon arkipäivän asioissa. Omaohjaaja luo lapseen ammatillisen ja luottamuksellisen suhteen ja joutuu vastaanottamaan myös negatiivisia tunteita.

Sääntöjen noudattamista seurataan ja noudattamatta jättämiseen puututaan heti. Rajoista kiinni pitäminen on osa turvallisuutta. Lapsille pyritään järjestämään riittävästi kehittävää toimintaa heidän hyvinvointinsa ja toimintakykynsä ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Kouluikäisille tehdään viikko-ohjelma, jossa näkyy koulun lisäksi niin siivousvuorot kuin harrastustoiminta. Myös viikko-ohjelman noudattamista seurataan ja laiminlyönteihin puututaan heti. Asiakkaan pitää tietää laiminlyöntien seuraukset ja niitä sovelletaan johdonmukaisesti.

Lapselle nimetty omaohjaaja pyrkii luomaan luontevan ja luottamuksellisen suhteen lapseen. Yhdessä lapsen kanssa omaohjaaja laatii hoito- ja kasvatussuunnitelman, johon kirjataan asioita, joita asiakas odottaa tulevalta asuinpaikaltaan sekä asiakkaan tavoitteita ja suunnitelmia hänen ollessaan asuinpaikassa.

2.2. Tukea murrosiän lähestyessä

12 - 15-vuotiaiden nuorten kasvatusta pohjautuu lähtökohtaisesti samoihin peruseriaatteisiin kuin 0 - 11-vuotiaiden kasvattaminen. Asiakkaalle nimetään omaohjaaja, selkeillä säännöillä ja rutineilla varmistetaan turvallinen arki. On kuitenkin tärkeää, että nuoria kasvatetaan ja tuetaan ikätason mukaisella tavalla. Omaohjaaja suunnittelee 12–15 vuotiaan nuoren kanssa mm. rahankäyttöä ja opastaa ottamaan vastuuta siitä, että rahat riittävät. Omaohjaaja pyrkii viettämään yksilöllistä aikaa nuoren kanssa. Yksikössä pidetään kerran viikossa kotikokous, jossa käydään läpi arkeen liittyviä asioita ja mahdollistetaan vapaa keskustelu nuorten ja työntekijöiden välillä.

Asiakkaan identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että hän tuntee omat juurensa ja että hän säilyttää oman äidinkielen taitonsa. Äidinkielen säilyminen ja oman kulttuurin ja uskonnon tukeminen tunteminen ovat tärkeitä myös mahdollisen tulevan perheen yhdistämisen kannalta.

Oman etnisen musiikin kuunteleminen sekä videot ja valokuvat, jotka liittyvät omaan kotimaahan, ovat asiakkaille tärkeitä kulttuurin ylläpitämisen kannalta.

Islamilainen Ramadan on tuttu tapahtuma useimpien yksiköiden arjessa. Ramadan on islamilaisen hijra-kalenterin yhdeksästä kuukaudesta ja islamin paastokuukausi. Paasto (saum) on yksi islamin peruspilareita ja se kestää aamun sarastuksesta auringonlaskuun. Sen aikana ei saa syödä eikä juoda. Sekä miehet että naiset paastoavat, mutta raskaana olevat ja imettävät, sairaat ja matkustavat ovat vapautettuja paastoamisesta. Naisen ei tule paastota kuukautisten aikana; hän voi paastota puuttuvat päivät itselleen parhaiten sopivana ajankohtana. Lapset aloittavat ramadanin vieton 14 -15 vuoden iässä, kun he tulevat murrosikänsä. Perheissään asuvat lapset voivat aloittaa Ramadanin jo nuorempina. Opiskelun on tapahduttava normaalisti. Koulusta ei voi jäädä pois paaston vuoksi. Normaalisti päivärytmistä pidetään kiinni. Harrastuksista voi olla poissa paaston aikana jos ne käyvät liian raskaaksi.

2.3. Tukea ja ohjausta aikuistuville nuorille

Ikävaihetta 15 - 18 vuoteen kutsutaan keskinuoruudeksi. Lapsi kolkuttelee tällöin jo aikuisuuden portteja.

Tukiasunnon työskentelyssä korostuu nuorten tukeminen ja ohjaus tulevaan itsenäiseen elämään. Nuorille on tärkeää suunnitella tulevaisuuttaan, hankkia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan opiskelua ja ammatin suunnittelua varten. Nuorille on erityisen tärkeää heille ominaisten harrastusten löytyminen ja niihin osallistumisen tukeminen. Nuori on siirtymässä pian aikuisuuden mukanaan tuomaan itsenäiseen elämään, jota varten hän tarvitsee ohjausta jokapäiväisen elämänsä järjestämiseen, johon kuuluvat ravinto, puhtaus ja raha-asioiden hoito. Myös tukiasunnon nuori tarvitsee ymmärtävän ja kuuntelevan aikuisen tukea.

2.4. Omaohjaaja lapsen / nuoren tukena

Jokaiselle alaikäiselle turvapaikanhakijalla nimetään yksi tai kaksi omaohjaajaa. Oma ohjaajasuhde on lapsen ja ohjaajan välinen ainutlaatuinen vuorovaikutussuhde, joka on ammatillinen, tietoinen ja julkinen. Omaohjaajat työskentelevät työparina tai omaohjaajalla on varahenkilö, joka vastaa lapsen tai nuoren asioista, jos omaohjaaja on estynyt.

Omasta ohjaajasta sovitaan lapsen tai nuoren tullessa ryhmäkotiin tai tukiasuntoon. Oma ohjaajan valintaan vaikuttaa ohjaajien työtilanne ja työmäärän tasainen jakautuminen. Oma ohjaajuus ei perustu osapuolten väliseen mieltymykseen, eikä sitä myöskään pureta mieltymyksen puuttumisen vuoksi. Oma ohjaajuus edellyttää sitoutumista tehtävään. Omaohjaajasta tulee usein lapsen tai nuoren tärkein aikuinen ryhmäkodin tai tukiasunnon arjessa.

Oma ohjaaja tuntee lapsen asiat parhaiten ja huolehtii siten tämän tarpeista ja asioiden hoidosta. Omaohjaaja edustaa lasta tilanteissa, joissa tämän asioita käsitellään niin yksikössä kuin sen ulkopuolellakin, esimerkiksi koulussa. Omaohjaaja organisoii lapsen tarvitsemia tapaamisia ja neuvotteluja eri yhteistyötahojen kanssa. Hän myös pitää yhteyttä lapsen perheeseen ja sukulaisiin, mikäli se on mahdollista.

3. Vastaanottopalvelut

Ryhmäkodin tai muun alaikäisiä vastaanottavan yksikön tehtävänä on huolehtia lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla lapsen majoituksesta, kasvatuksesta, hoidosta ja huolenpidosta. Hoivan merkitys korostuu alle 16-vuotiaiden vastaanotossa. Tukiasumisessa korostuu aikuistumisen tukeminen ja ohjaaminen itsenäiseen elämään sekä koulunkäynnin/opiskelun ja harrastusten tukeminen. Nuorelle turvapaikanhakijalle on tärkeitä aikuisen läsnäolo, ohjaus ja neuvonta. Aikuinen tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Käytännössä lasten kanssa tehdään esimerkiksi lapsikohtaisia suunnitelmia, joihin kirjataan lapsen tilanteen kannalta olennaisia asioita ja tavoitteita, joihin lapsi ja työntekijä yhteistoiminnassa pyrkivät. Suunnitelmia arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Vastaanottopalveluita järjestettäessä kiinnitetään erityistä huomiota lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin, lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla.

Vastaanottokeskus, jonka kirjoilla lapsi on, järjestää lapselle vastaanottopalvelut. Niitä ovat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, sosiaalipalvelut, terveydenhuoltopalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opintotoiminta. Oikeusapu kuuluu myös niihin vastaanoton palveluihin, jotka vastaanottokeskus hankkii ja maksaa samalla tavoin kuin aikuisten turvapaikanhakijoiden oikeusapupalvelut.

Turvapaikanhakijalapsilla on oikeus esiopetukseen ja perusopetukseen samalla tavalla kuin Suomessa vakinaisesti asuvilla. Oppivelvollisuutta heillä ei kuitenkaan ole. Vastuu esi- ja perusopetuksen järjestämisestä ja rahoituksesta kuuluu kunnille, ei vastaanottokeskuksille.

3.1. Majoitus

Alaikäisille turvapaikanhakijoille tarjotaan turvapaikkaprosessin ajaksi asianmukainen ja turvallinen kodinomainen-majoitus. Kodinomaisen majoituksen tärkeys korostuu erityisesti alle 16-vuotiailla turvapaikanhakijoilla, jotka sijoitetaan ryhmäkotiin. Ryhmäkodin perustehtävä onkin tarjota alaikäisille turvapaikanhakijoille heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukainen kasvatus, hoito ja huolenpito. Ryhmäkodissa on riittävästi lasten hoitoon ja kasvatukseen pätevää henkilökuntaa ja siellä on kodinomaiset olosuhteet. Tukiasuntolaan voidaan majoittaa 16 vuotta täyttänyt lapsi, jos se on hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta perusteltua.

Poikkeuksellisessa tilanteessa lapsi voidaan majoittaa myös muuhun lapselle tarkoitettuun majoituspaikkaan, kuten lastensuojelun sijoituksena lastensuojelulaitokseen.

Lapsi voidaan siirtää toiseen alaikäisyksikköön, jos se on tarpeen hänen itsensä, alaikäisyksikön toiminnan tai kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyn vuoksi. Majoittamisesta ja siirrosta päättää alaikäisyksikkö. Ennen siirtoa koskevan päätöksen tekemistä siirrettävää lasta ja hänen edustajaansa on kuultava. Maahanmuuttovirasto voi pidättää itselleen päätösvallan majoittamisesta tai siirrosta, jos se on tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyn vuoksi tai jos siirtoa koskevassa asiassa ei päästä yksimielisyyteen siitä, mihin alaikäisyksikköön siirto tapahtuu.

Jos lapsella on läheisiä Suomessa, nämä voivat ehdottaa, että lapsi muuttaa asumaan heidän luokseen. Yksityismajoittajiksi haluavat tai yksityismajoitukseen haluava lapsi esittävät pyynnön ryhmäkodin työntekijälle. Lapsi asuu aina maahan tultuaan ensin ryhmäkodissa.

Lapsen asumista perheessä kutsutaan yksityismajoitukseksi. Ennen kuin lapsi voi muuttaa yksityismajoitukseen, tehdään alkuselvitykset ryhmäkodissa (edustajan hakeminen, alkuhaastattelu, terveystarkastus) ja yksityismajoitus selvitys perheessä. Asiassa kuullaan myös lapsen mielipide hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksityismajoitus selvityksen teko kestää keskimäärin 2 - 3 kuukautta. Päätöksen yksityismajoitukseen muuttamisesta tekee lapsen vastaanottokeskuksen johtaja selvityksen perusteella. Jos päätös yksityismajoituksesta on myönteinen, lapsi voidaan sijoittaa perheeseen. Päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Yksityismajoituksessa asumisen päämääränä on myös lapsen hyvä hoito ja kasvatus, sekä pysyvien ja turvallisten ihmissuhteiden luominen. Perhe osaa ottaa huomioon lapsen kulttuuriset tarpeet; lapsi saa säilyttää yhteyden omaan äidinkieleensä, kulttuuriinsa ja uskontoonsa. Kulttuurin ja oman kielen vaaliminen on tärkeää myös mahdollisen lapsen perheen yhdistämisen kannalta. Perhe sitoutuu huolehtimaan lapsesta kunnes lapsi täyttää 18 vuotta tai hänen vanhempansa tulevat Suomeen. Yksityismajoituksesta perhe ei saa rahallista korvausta.

Yksityismajoituksessa perhe huolehtii ja on vastuussa lapsesta kuin omasta lapsestaan. Perheen apuna ennen oleskeluluvan saamista on ryhmäkodin perhetyö. Ryhmäkodin perhetyö sisältää yksityismajoittamiseen sijoittumisen seuranta, perhe- ja yksilötapaamisia, koulun / päiväkodin kanssa tehtävää yhteistyötä sekä ohjausta kodin ulkopuolisiin verkostoihin ja aktiviteetteihin. Yhteistyö perheen ja edustajan välillä on myös tiivis.

Yksityismajoituksessa asuessaan turvapaikanhakijana oleva lapsi saa tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut edelleen siitä ryhmäkodista, missä on kirjoilla.

Jos lapsen biologinen isä tai äiti muuttaa Suomeen, alaikäisyksikkö voi päättää, että lapsi voi muuttaa vanhempansa luo, jos muutto ei ole vastoin lapsen etua. Kun lapsi muuttaa vanhempansa luo, hänet siirretään pois alaikäisyksiköstä. Alaikäisyksikkö laittaa vireille hakemuksen edustajan vapauttamisesta. Jos käräjäoikeus vapauttaa edustajan tehtävästään, lapsen huolto siirtyy hänen vanhemmalleen. Ennen kuin lapsen muutosta päätetään, edustajan ja alaikäisyksikön työntekijän on selvitettävä, onko muutto lapsen edun mukainen. Samalla lapsen vanhempaa tulisi opastaa ja neuvoa huoltajuutta koskevista asioista. Jos näyttää siltä, ettei vanhempi kykene huolehtimaan lapsesta, lapsen edun turvaaminen ja perheen mahdollinen lastensuojeluasiakkuuden ja palvelujen tarve tulee selvittää yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa.

Kuvaus ryhmäkodin arjesta

Ryhmäkodin ruokailusta huolehtii erillinen keittäjä tai ohjaajat. Aamupalan säännönmukaisuus takaa arjen käyntiin lähdön. Etnisen ruoan lisäksi asiakas tutustuu myös suomalaiseen arkiruokaan. Tukiasuntoloissa asuville maksetaan yleensä käyttörahan sijasta vastaanottorahaa, jos he hoitavat itse ruokailunsa. Tähän tarvitaan ainakin alkuvaiheessa ohjaajien apua. Ohjaamalla omatoimiseen ruoan ostamiseen ja valmistamiseen varmistetaan nuorten taidot selvittää itsenäisesti, kun he muuttavat pois tukiasuntolasta.

Ruoka-aikoja noudatetaan, ruokailusta tehdään yhteinen hetki, sosiaalinen tapahtuma, jonka aikana vaihdetaan kuulumisia. Ruokailun päätyttyä jokainen korjaa astiansa tiskiinkin. Asiakkaille opetetaan myös jätteiden lajittelua.

Ryhmäkodissa siisteydestä yleisissä tiloissa huolehtii henkilökunta, mutta asiakkaille opetetaan yhteisten tilojen siisteyden merkitys ja jälkiensä siivous. Lisäksi he hoitavat omien huoneidensa ja saniteettitilojensa siivouksen. Tukiasunnoissa asukkaat huolehtivat henkilökunnan ohjauksessa myös yhteisten tilojen siivouksen.

Lapset ja nuoret huolehtivat itse vaatteidensa pesun ja silityksen. Heille opetetaan pesukoneen ja kuivausrummun käyttö sekä pyykin lajittelu. Samoin heille opetetaan silittäminen. Halukkaille opetetaan ompelukoneen käyttö ja vaatteiden korjaaminen.

Lapsi sitoutuu monikulttuurisen asumisyhteisön periaatteisiin. Majoituksen aikana lapsia opastetaan suomalaiseen asumiseen ja tapoihin. Hoidon ja kasvatuksen rooli korostuu asumisessa nuorimmilla asiakkailla kun taas 16 - 17-vuotiaita tuetaan itsenäisyyteen ja omatoimisuuteen asumisessa.

3.2. Sosiaalipalvelut

Lapsella on oikeus saada sosiaalihuoltolaissa tarkoitettuja sosiaalipalveluja, jos alaikäisyksikön sosiaalityöntekijä arvioi ne välttämättömiksi sinä aikana, jona lapsi on oikeutettu vastaanottopalveluihin. Tavoitteena on tuottaa lapselle hyvinvoinnin edellytyksiä; edistää ja ylläpitää lapsen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä erilaisten sosiaalipalveluiden ja sosiaalityön keinoin. Näitä keinoja ovat esimerkiksi auttavat tukikeskustelut, mahdollinen kriisityö tai erilaisten asiakkaan kannalta tärkeiden palvelujen järjestäminen. Tavoitteena on luottamuksellinen ja yhteistoiminnallinen asiakassuhde lapsen kanssa, jossa on huomioitu kulttuuriset erot ammatillisesti perustellulla ja toimivalla tavalla. Kaikkea toimintaa ohjaa keskeisesti lapsen etu -periaate. Erityisesti ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen ongelmatilanteissa ovat tärkeitä. Sosiaalipalveluista vastaa vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä. Koska edustaja käyttää lapsen puhevaltaa, sosiaalityöntekijän on kuultava edustajaa arvioidessaan lapsen palvelujen tarvetta ja etua.

Sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä kunnan sosiaalityöntekijän kanssa tarvittaessa muun muassa lastensuojelukysymyksissä ja myös näissä tilanteissa on edustajaa kuultava.

3.3. Lapsen käyttöraha ja nuoren vastaanottoraha

Käyttöraha on ryhmäkodissa asuvan lapsen omaan käyttöön tarkoitettu taloudellinen etuus, joka myönnetään täyden ylläpidon lisäksi ja jonka avulla lapsi oppii itsenäistä rahan käyttöä. Ryhmäkoti vastaa osana täyttä ylläpitoa muun muassa lapsen aterioista, vaatteista, lääkemenoista ja harrastusmenoista. Käyttörahan lapsi voi käyttää haluamallaan tavalla. Edustajan on haettava lapselle käyttörahaa ryhmäkodista saatavalla lomakkeella. Käyttörahan myöntämisestä ja määrästä päättää ryhmäkoti.

Lapselle, joka asuu tukiasuntolassa tai perheessä yksityismajoituksessa, myönnetään vastaanottoraha ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, muista tuloistaan tai varoistaan, itseensä nähden elatusvelvollisen huolenpidolla tai muulla tavalla.

Vastaanottorahan myöntää ja maksaa se vastaanottokeskus, jonka asiakkaaksi lapsi on rekisteröity. Lapsen puhevallan käyttäjänä edustaja hakee lapsen puolesta vastaanottorahaa vastaanottokeskukselta saatavalla hakemuslomakkeella ja hakee tarvittaessa muutosta asiaa koskevaan vastaanottokeskuksen päätökseen. Lapsi, joka on täyttänyt 15 vuotta, voi myös itse hakea vastaanottorahaa ja hakea päätökseen muutosta. Jos nuori haluaa käyttää tätä mahdollisuutta, edustajan on syytä varmistua, että nuoren etu toteutuu.

3.4. Terveyspalvelut

Turvapaikkaa hakevalle lapselle ja ihmiskaupan uhrien auttamisen piirissä olevalle lapselle annetaan terveydenhuoltopalvelut samoin perustein kuin lapselle, jolla on kotikuntalaisissa tarkoitettu kotikunta Suomessa. Aikuisia turvapaikanhakijoita koskevaa palvelujen rajoittamista välttämättömään ei siten ole vaan lapselle on annettava kaikki hänen terveyttään ja kehitystään edistävät terveyspalvelut. Tavoitteena on auttaa lasta ylläpitämään mahdollisimman hyvää fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa ja toimintakykyä sekä ennaltaehkäistä sairastumista.

Alaikäisyksikön terveydenhoitaja vastaa siitä, että lapsi ohjataan tarvitsemaansa hoitoon. Lasta hoitava lääkäri päättää annettavasta hoidosta. Lapsen puhevaltaa potilaana käyttää hänen edustajansa.

3.5. Tulkki- ja käännöspalvelut

Vastaanottokeskus järjestää ja maksaa vastaanottopalvelujen toteuttamiseksi tarpeelliset tulkki- ja käännöspalvelut. Niihin sisältyvät muun muassa lapsen ja edustajan tapaamisissa tarvittavat tulkkipalvelut.

Vastaanottokeskuksen henkilökunta opastaa edustajaa turvapaikanhakijalapsen tulkkipalvelun käytössä. Yleensä vastaanottokeskus tilaa tulkin edustajan ja lapsen tapaamiseen. Jos edustaja itse tilaa tulkin (asiasta on sovittava vastaanottokeskuksen kanssa) tulee tulkkiä tilattaessa kertoa tapaamisen ajankohta, tulkattava kieli, ketä tulkataan ja missä sekä miten tulkataan. Vastaanottokeskuksen henkilökunta antaa tulkin tilausohjeet, joita tulee noudattaa. Etätulkkausta (puhelin- tai videotulkkaus) on syytä käyttää silloin kun tulkkiä ei ole lähiseudulta saatavissa tai tilattavissa eikä hoidettavan asian kannalta ole välttämätöntä, että tulkki on paikalla.

3.6. Työ- ja opintotoiminta

Alaikäisyksikössä voidaan järjestää työ- ja opintotoimintaa peruskouluiän ylittäneille nuorille. Nuorille voidaan järjestää muun muassa opintotoimintana perusopetusta vastaavaa opetusta. Nuorelle laaditaan suunnitelma työ- ja opintotoimintaan osallistumisesta ja hän sitoutuu noudattamaan sitä. Jos nuori ei osallistu työ- ja opintotoimintaan suunnitelman mukaisesti, hänen vastaanottorahaansa voidaan vähentää samoin perustein kuin aikuisten työ- ja opintotoiminnasta kieltäytyvien vastaanottorahaa vähennetään. Alaikäisyksikön työntekijät antavat lisätietoja siellä mahdollisesti järjestettävästä työ- ja opintotoiminnasta.

3.7. Oikeusapupalvelut

Vastaanottopalveluihin sisältyvänä oikeusapua annetaan ulkomaalaislakiin liittyvissä asioissa. Siihen ei sisälly esim. rikosasioissa avustaminen.

Vastaanottokeskus järjestää ja maksaa turvapaikanhakijoiden oikeusapupalvelut sekä huolehtii avustajan tilaamisesta hakijoille. Alaikäiset eivät muodosta poikkeusta tästä periaatteesta. Edustaja voi valita lapselle lakimiehen vastaanottokeskuksen tarjoamien lakimiesten joukosta. Jos edustaja haluaa lapselle jonkun muun lakimiehen, hänen on aina neuvoteltava asiasta vastaanottokeskuksen kanssa. Edustajan tulee informoida vastaanottokeskusta, jos lakimies ei hoida tehtäviään asianmukaisesti. Tarvittaessa lakimiestä voidaan vaihtaa turvapaikkaprosessin aikana, mutta tällöinkin vaihdosta on sovittava vastaanottokeskuksen kanssa.

4. Edustajan toimenkuva

Ilman huoltajaa Suomeen tuleva ulkomaalainen lapsi on alaikäisenä vajaavaltainen, joten hän tarvitsee juridisen laillisen edustajan paitsi ulkomaalaislain lupaprosesseissa (turvapaikkaprosessi, perheenyhdistämisprosessi) myös muissa hänen henkilöään ja varallisuuttaan koskevissa hallinto- ja tuomioistuinasioissa. Edustajan keskeisenä tehtävänä on myös valvoa yleisesti lapsen etua lapsen asumisessa ja muissa erilaisissa elämäntilanteissa.

Edustajan tehtäviin ei kuulu huolehtia lapsen välittömästä päivittäisestä hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta. Edustajajärjestelmällä pyritään turvaamaan ilman huoltajaa saapuvan lapsen asema kansainvälisissä sopimuksissa ja kansallisissa laeissa edellytetyin tavoin.

Edustajan määrää kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä sijaitsevan vastaanottokeskuksen asiakkaaksi lapsi on rekisteröity. Edustajan määräämistä koskevaa päätöstä on noudatettava, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Edustajan määräämistä tulee hakea välittömästi lapsen tultua vastaanottokeskukseen. Edustajan ensimmäinen ja tärkeä tehtävä on osallistua turvapaikkakuulusteluun poliisissa tai rajavartiolaitoksella ja puhutteluun Maahanmuuttovirastossa. Ennen kuulustelua ja puhuttelua edustajan tulee tavata asiakas ja tutustua häneen.

Edustaja voi joutua myös osallistumaan lapsen edustajana laittomaan maahantuloon liittyvien rikostutkintojen selvittelyihin rajavartiolaitoksella.

Edustajan tehtävät lakkaavat, kun edustettava tulee täysi-ikäiseksi, muuttaa pysyvästi pois Suomesta tai hänelle määrätään Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja. Jos lapsen huoltaja muuttaa Suomeen, on edustaja vapautettava tehtävästään, jollei se ole lapsen edun vastaista.

4.1. Edustajan määrääminen

Edustajan määrää käräjäoikeus. Se vastaanottokeskus, jonka asukkaaksi yksin tullut turvapaikanhakijalapsi on rekisteröity, laittaa vireille lasta koskevan edustajahakemuksen. Edustaja määrätään siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kyseinen vastaanottokeskus sijaitsee. Ihmiskaupan uhrin edustajahakemuksen laittaa vireille Oulun vastaanottokeskus.

Vastaanottokeskuksen johtaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa, kunnes lapselle on määrätty edustaja.

Ennen edustajaa koskevan hakemuksen tekemistä on lapselle varattava tilaisuus selvittää omat toivomuksensa ja mielipiteensä. Olisi suotavaa, että edustajaksi aikova saisi tavata lapsen ennen kuin edustajahakemus laitetaan vireille.

Käytännössä edustajahakemuksen vireille tulo tapahtuu siten, että vastaanottokeskuksen työntekijä ottaa yhteyttä edustajaehdokkaaseen ja ehdottaa hänelle edustettavaa. Jos edustaja antaa suostumuksensa, vastaanottokeskuksen työntekijä lähettää edustajahakemuksen käräjäoikeuteen. Virallisesti edustajan tehtävät voivat alkaa vasta kun käräjäoikeus on antanut edustajamääräyksen. Ennen määräystä ei voida maksaa edustajaehdokkaalle palkkiota tai esim. korvata edustajan koulutukseen osallistumisen kustannuksia. Vastaanottokeskuksen työntekijä ei myöskään saisi ilmaista edustajaehdokkaalle lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja ennen käräjäoikeuden määräyksen antamista.

Moni turvapaikanhakijalapsi asuu ensin ns. transit -vastaanottokeskuksessa ja siirtyy myöhemmin odottamaan päätöstä toiseen vastaanottokeskukseen, joka sijaitsee kaukana edustajan asuinpaikasta. Varsinkin jos välimatkat edustajan asuinkunnan ja lapsen oleskelukunnan välillä ovat pitkät, edustajan on vaikea hoitaa lapsen asioita. Tällaisissa tilanteissa saattaa olla lapsen edun toteutumisen kannalta tärkeää, että lapselle vaihdetaan edustaja mahdollisimman pikaisesti. Jos vaihtaminen on lapsen edun tai toiveen vastainen, pitää vakavasti harkita onko vaihtamiseen todellisia perusteita. Yksinomaan taloudellisin perustein tapahtuva edustajan vaihtaminen ei ole lapsen edun mukaisesti perusteltu. Edustajan vaihtamisesta päättää käräjäoikeus sen vastaanottokeskuksen esityksestä, jonne lapsi on siirretty. Edustajaa vaihdettaessa lapsen mielipiteet tulee ottaa huomioon.

Edustajalla voi olla useita edustettavia. Laissa ei rajoiteta heidän määräänsä. Käytännössä on voitu havaita, että jos edustajalla on enemmän kuin 10 edustettavaa, edustajan saattaa olla vaikea hoitaa tehtäviään. Esimerkiksi jos edustettavat ovat kovin hajallaan ympäri Suomea, voi se jo asettaa rajoituksia edustettavien määrälle.

Yleisesti edustajaksi haluavan olisi hyvä miettiä, kuinka monen edustettavan asioihin hän pystyy täysipainoisesti perehtymään siten sitoutumaan edustajana toimimiseen. Edustajana toimiminen on arvokasta ja tärkeää työtä. Edustajana toiminen voi myös olla raskasta ja aikaa vievää.

4.2. Edustajan kelpoisuus

Edustajaksi määrätään tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edustajaksi määräämisen edellytyksenä on, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä, jolla selvitetään lasten kanssa työskentelevien rikostaustaa. Rikosrekisteriote ei saa olla kuutta (6) kuukautta vanhempi. Jos edustajaksi hakeutuva kuuden kuukauden kelpoisuusajan kuluessa joutuu esittämään rekisteritietonsa myös muulle käräjäoikeudelle kuin mitä varten ote on tilattu, hän voi käyttää aiemmin tilaamaansa otetta. Jos edustajaksi määräämisestä on kulunut yli kuusi kuukautta, edustajan on hankittava uutta edustajahakemusta varten uusi rikosrekisteriote. Rikosrekisteriote tilataan oikeusrekisterikeskuk-

sesta. Lisätietoja asiasta ja tarvittavat lomakkeet löytyvät Oikeusrekisterikeskuksen sivuilta (www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/). Rikosrekisteriote on maksullinen. Maahanmuuttovirasto maksaa edustajaksi määrätyle rikosrekisteriotteen hankkimisesta aiheutuneet kustannukset edustajan palkkiolaskutukset yhteydessä.

Edustajia on pyritty rekrytoimaan sosiaalisektorilta ja erityisesti työkokemusta lastensuojelussa on pidetty hyvänä. Tietysti myös muunkinlainen koulutus ja työkokemus voi olla hyvä perusta ja antaa edellytykset toimia edustajana. Edustajan on hyvä olla perehtynyt maahanmuuttajiin liittyviin asioihin. Edustajan on hyvä olla itse aktiivinen ja pyrkiä esimerkiksi erilaisen aiheesta kirjoitetun materiaalin kautta syventämään osaamisistaan edustajana toimimisen kannalta olennaisista aihealueista. Materiaalia löytyy esimerkiksi kirjastoista ja internetistä.

Ennen edustajahakemuksen tekemistä vastaanottokeskuksen tulisi tarkistaa edustajaksi ehdolla olevalta, kuinka monta edustettavaa hänellä on jo ennestään ja varmistaa, että hän suoriutuu useamman lapsen edustamistehtävästä. Turvapaikanhakijalasten edustajia koskevia tietoja saa Maahanmuuttovirastosta.

4.3. Edustajan tehtävät

Edustaja mm. käyttää huoltajan puhevaltaa lapsen koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltoasioissa ja muissa lapsen elämään liittyvissä asioissa. Edustaja esim. käyttää lapsen puhevaltaa kun lapselle haetaan muukalaispassia tai pakolaisen matkustusasiakirjaa. 15 vuotta täyttäneellä nuorella on edustajan kanssa rinnakkainen puhevalta tuomioistuimessa ja viranomaisessa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. 15 vuotta täyttänyt nuori voi esimerkiksi allekirjoittaa itse vastaanotto- tai käyttörahahakemuksensa. Edustaja voi neuvotella aikuistuvan nuoren kanssa, haluaako hän käyttää tätä puhevaltaoikeuttaan.

Turvapaikanhakijalapsen asioiden hoitamisessa on ehdottoman tärkeätä pitää yhteyttä lapseen ja olla hyvässä yhteistyössä vastaanottokeskuksen henkilökunnan ja viranomaisten kanssa. Jos lapsella on sukulaisia Suomessa, edustajan tulisi ottaa yhteyttä heihin ja pyrkiä yhteistyöhön heidän kanssaan.

Edustajan tulee ottaa selville lapsen mielipide ja ottaa se huomioon päätöksenteossaan. Edustajan tulee tutustua lapseen ja ylläpitää yhteyttä lapsen kanssa voidakseen hoitaa edustajan tehtäviä. Edustaja ei kuitenkaan huolehdi lapsen päivittäisestä hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta. Siitä huolehtii vastaanottokeskus. Siten edustaja ei esimerkiksi saata lasta lääkäriin tai kouluun, ei hanki lapselle vaatteita tai harrastusvälineitä eikä puutu lapsen rahan käyttöön. Luonnollisesti lapsi ja edustaja voivat tulla toisilleen läheisiksi ja ystävyyttä keskenään mutta seuranpitoon käytetystä ajasta ei makseta edustajalle palkkiota. Tällöin edustajan on kyettävä erottamaan edustajan tehtäviin käytetty aika muusta ajankäytöstä.

Muutenkin lapsen ja edustajan tullessa läheisiksi toisilleen, on edustajan tärkeää pitää suhde lapseen ennen kaikkea ammatillisena. Muunlainen luottamuksellinen suhde lapseen, jossa lapsi voi mieltää edustajan esimerkiksi vanhemmakseen – äidiksi tai isäksi – voi olla haitallinen lapselle ja vaikeuttaa ja vääristää edustajan tehtävien hoitamista. Vastuu ammatillisesta roolijaosta lapsen ja edustajan välillä on edustajalla.

4.4. Edustaja turvapaikkapuhuttelussa

Turvapaikkapuhuttelussa poliisi suorittaa henkilöllisyyden ja matkareitin tutkinnan ja Maahanmuuttovirasto tutkii luvan myöntämisen muut edellytykset. Puhuttelussa selvitetään turvapaikan tai jollakin muulla perusteella annettavan oleskeluluvan tarvetta. Edustaja on läsnä molemmissa

puhutteluissa valvomassa lapsen etua. Poliisi tai rajavartiolaitos ja maahanmuuttovirasto ottavat yhteyttä edustajaan ja sopivat puhutteluajan.

Puhuttelun alussa puhuttelija ja muut paikalla olevat sopivat, missä puhuttelun vaiheessa läsnäolijat voivat pyytää puheenvuoroa. Edustaja huolehtii siitä, että kaikki edustajan tiedossa olevat päätökseen mahdollisesti vaikuttavat tekijät tulevat puhuttelijan tietoon. Edustaja huolehtii myös siitä, että lapsen tarpeet otetaan huomioon puhuttelun käytännön järjestelyissä, esimerkiksi, että taukoja on riittävästi ja että lapsi saa puhuttelun aikana tarvitsemansa ruoan ja juotavaa. Edustaja pyrkii omalta osaltaan siihen, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja uskaltaa kertoa kaikista mahdollisista kokemuksistaan totuudenmukaisesti. Edustaja tarkistaa puhuttelupöytäkirjan ja allekirjoittaa sen lapsen laillisena edustajana.

Edustaja voi tavata lasta ennen turvapaikkapuhuttelua. Edustaja voi kertoa lapselle, mitä puhuttelussa on, miten se etenee ja miten tärkeää totuuden kertominen tapahtumien kulusta on, uskaltaako kertoa asioita, joita ei esimerkiksi halua omien perheenjäsentensä tai vastaanottokeskuksen henkilökunnan tietävän. Kun edustaja tapaa lasta ennen puhuttelua, edustaja ei valmenna lasta puhutteluun muuten kuin pyrkien luomaan sellaisen lähtökohtatilanteen puhuttelulle, että lapsi tulee puhuttelutilaisuuksiin luottavaisena. Tilanteissa, joissa lakimiehen tapaaminen ei esimerkiksi ennen poliisin puhuttelua ole ollut mahdollista, edustaja voi kertoa lapselle, kuka hänen oikeusavustajansa on ja miten hän auttaa lasta turvapaikkaprosessissa. Edustajan tehtäviin ei kuulu valmentaa lasta siihen, miten lapsi vastaa puhuttelijan kysymyksiin. Edustajan on toiminnallaan pyrittävä siihen, että tilanne puhuttelussa on rauhallinen ja että lapsi ymmärtää, että viranomaisilla on yhteinen tavoite selvittää lapsen etua.

Nykyinen tekniikka mahdollistaa myös etäpuhuttelun videoneuvottelulaitteiston avulla. Videota käyttämällä säästetään huomattavasti matkakustannuksissa sekä puhutteluun osallistuvien viranomaisten ja muiden toimijoiden työajassa. Viranomaiset valitsevat puhuttelutavan (paikalla tai videolla) neuvotellen tarvittaessa vastaanottokeskuksen henkilökunnan ja edustajan kanssa puhuttelutavan sopivuudesta kyseiselle alaikäiselle.

4.5. Edustajan ja lakimiehen (avustaja) välinen yhteistyö

Edustaja on läsnä lakimiehen tapaamisissa. On suositeltavaa, että lakimies on mukana sekä poliisin kuulustelussa että maahanmuuttoviraston puhuttelussa, mutta aina tämä ei ole mahdollista, varsinkaan poliisin suorittamassa henkilöllisyys- ja matkareittikuulustelussa. Jos lakimies ei ole päässyt kuulusteluun eikä puhutteluun, edustajan on syytä lähettää pöytäkirjajäljennös lakimiehen tutkittavaksi, jotta siitä voitaisiin tarkastaa mahdolliset epäjohdonmukaisuudet tai ristiriidat. Lakimies voi tarpeen vaatiessa varata yhteisen ajan edustajalle ja edustettavalle asian selvittämiseksi.

Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelussa on lakimiehen läsnäolo usein tärkeää. Lakimiehen avulla asia saadaan kerralla selvitettyä siten, että puhuttelua ei tarvitse täydentää tai asiat jäisivät muutoin epäselviksi. Samalla voidaan myös poliisin tekemään puhuttelupöytäkirjaan tehdä muutoksia tarpeen mukaan.

Jos edustaja harkitsee henkilöhaun käynnistämistä tai jos Maahanmuuttovirasto ilmoittaa ulkomaalaislaissa säädetyn jäljittämisen aloittamisesta, on myös hyvä ottaa yhteyttä lakimieheen.

Kun edustaja vaihtuu, vastaanottokeskus ilmoittaa asiasta lakimiehelle. Yleensä uuden edustajan on syytä olla yhteydessä lakimieheen mahdollisimman pian, jotta hänelle selviäisi, mitä lapsen turvapaikkaprosessissa on tapahtunut.

Jos edustettava saa oleskeluluvan, ei lakimiehen palveluja yleensä enää tarvita. Oleskelulupapäätös on kuitenkin syytä lähettää lakimiehelle ja samalla voi pyytää, että hän tarkistaa, onko päätös lapsen edun mukainen. Jos alaikäinen saa kielteisen oleskelulupapäätöksen, on edustajan syytä ottaa heti yhteyttä lakimieheen, joka toimii lapsen avustajana päätöksestä mahdollisesti valitettaessa.

4.6. Edustajan tehtävät oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijalapsen kuntaan sijoittamisesta

Kun turvapaikanhakijalapsi saa oleskeluluvan, Ely-keskus ryhtyy etsimään hänelle kuntapaikkaa. Vastaanottokeskuksen työntekijät auttavat kuntapaikkahakemuksen tekemisessä.

Edustaja allekirjoittaa kuntapaikkahakemuksen. Kun lapsella on kuntapaikka ja hän on muuttanut kuntaan, edustajan on hyvä ottaa yhteyttä kunnan pakolaistyötä tekeviin viranomaisiin ja sopia lasta koskevista käytännön järjestelyistä.

Edustajan tehtävät ovat mm:

- käy lapsen kanssa maistraatissa ja ilmoittaa hänet väestötietojärjestelmään kotikunnan saamiseksi (ulkomaalaisen rekisteröinti),
- asioi Kelassa Kelan myöntämien etuuksien saamiseksi lapselle ja hakee Kelalta päätöstä siitä, pidetäänkö lasta Suomessa asuvana (hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomeen muuttaessa),
- huolehtii yhdessä muiden kunnan toimijoiden kanssa, että asumismuoto on sovelias lapselle ja että lapsi saa tarvitsemansa palvelut ja esi- tai peruskouluopetuksen,
- jos lapsi on alle 15-vuotias ja todennäköisesti orpo, ottaa tarvittaessa yhteyttä kunnan sosiaaliviranomaisiin lapsen huoltajuuden ratkaisemiseksi, jos kunnassa ei ole ryhdytty selvittämään asiaa.

4.7. Edustajan tehtävän lakkaaminen ja hänen vapauttamisensa tehtävästään

Edustajan tehtävä lakkaa, kun:

1. edustettava tulee täysi-ikäiseksi,
2. edustettava muuttaa pysyvästi pois Suomesta tai
3. edustettavalle määrätään Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja.

Jos edustajan määräämisen jälkeen käy esimerkiksi iän selvittämiseksi tehdyn oikeuslääketieteellisen tutkimuksen perusteella ilmi, että edustettava on täysi-ikäinen jo edustajaa määrättäessä, edustajan tehtävä lakkaa, kun merkintä uudesta syntymäajasta on tehty ulkomaalaisrekisteriin.

Jos edustajan määräämisen jälkeen ilmenee, että lapsella on Suomessa huoltaja, edustaja on vapautettava tehtävästään, jollei vapauttaminen ole lapsen edun vastaista. Edustaja voidaan myös vapauttaa tehtävästään, jos hän sitä pyytää tai on sairauden tai muun syyn vuoksi estynyt tai kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä taikka jos siihen on muu erityinen syy.

Edustajan tehtävästä vapauttamista koskevan hakemuksen voi tehdä edustaja, 15 vuotta täyttänyt lapsi itse, vastaanotto- tai järjestelykeskus, jonka asiakkaaksi lapsi on rekisteröity, taikka lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja.

Jos edustettava tai edustaja itse muuttaa paikkakunnalta, on mahdollista hakea edustajan vapauttamista tehtävästään ja uuden, lapsen lähellä asuvan henkilön määräämistä edustajaksi. Vastaanottokeskuksen ja edustajan välillä käydään yhteydenpitoa ja sovitaan tapauskohtaisesti lapsen edun kannalta toimivimmasta järjestelystä. Usein edustaja vaihdetaan, jos lapsen ja edustajien asuinpaikkakuntien välimatka on suuri.

On mahdollista, ettei edustaja halua tai esim. sairauden vuoksi kykene jatkamaan tehtävässään, jolloin hän voi hakea vapautusta siitä.

Jos alle 15-vuotias lapsi on ahdistunut tai peloissaan edustajan toiminnan vuoksi, vastaanottokeskuksen on pyrittävä selvittämään tilannetta lasta ja edustajaa kuullen ja laitettava tarvittaessa vireille edustajan vapauttamista koskeva asia. Käräjäoikeus harkitsee, onko vapauttaminen tarpeen.

5. Lapsen edun huomioon ottaminen edustajan tehtävässä

Kahdeksaatoista vuotta nuorempien kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään lapsen edun arvioimisesta.

Vastaanottoon kuuluvia toimenpiteitä toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kaksitoista vuotta täytäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä itseään koskevassa asiassa.

Lapsen edun käsite on laaja ja sen määrittelemisestä oikeusoppineet ja eri tahojen lapsiasiantuntijat ovat kirjoittaneet paljon. Tiedetään yleisesti, että lapsen etu voidaan käsittää hyvin monella eri tavalla ja voidaan päätyä jopa vastakkaisiin mielipiteisiin määrittelijän asemasta, taustasta ja henkilökohtaisista asenteista johtuen.

Edustaja voi pitää huolta pakolais- ja turvapaikanhakijalapsen edusta mm:

- toimimalla yhdessä ryhmäkodin / perheryhmäkodin tai vastaavan yksikön kanssa siten, että lapsi saa elää turvallisen arjen keskellä hänelle aluksi uudessa ja oudossa ympäristössä, jolloin kasvatus- ja hoitovastuu on aina hoitohenkilökunnalla ja edustajan luottamus henkilökunnan asiantuntemukseen on tärkeää,
- seuraamalla, että lapsi saa sellaisen hoidon, kasvatuksen ja ohjauksen sekä toimeentulon, tulkkipalvelut, perusopetuksen ja muut yhteiskunnan palvelut, jotka lain tai viranomaisten määräysten mukaan kuuluvat lapselle,
- valvomalla lapsen etua ulkomaalaislain lupaprosesseissa siten kuin lapsen huoltaja tekisi. Edustaja allekirjoittaa prosesseihin liittyvät asiakirjat lapsen puolesta,
- valvomalla lapsen etua muissa viranomais- ja tuomioistuinasioissa kuten lapsen huoltaja tekisi. Edusta ja allekirjoittaa ko. asioihin liittyvät asiakirjat lapsen puolesta,
- huolehtimalla avun saamisesta lapselle mahdollisissa muissa ongelmatilanteissa, jos niitä ilmenee.

Edustaja ei valvo viranomaisten toimintaa eikä määrittele lapselle järjestettävän vastaanoton tasoa tai laatua. Sellaiset valvontatehtävät ja päätösvalta kuuluvat viranomaisille tai viranomaisten valtuuttamille palvelujen tuottajille. Valvonnasta ja päätösvalasta säädetään aina erikseen lailla tai lain nojalla annetuilla alemman asteisilla säädöksillä. Käytännössä edustaja seuraa lapsen elämää ja ottaa yhteyttä viranomaisiin tai vastaanottokeskukseen / ryhmäkotiin tai vastaavaan tahoon tai lakimieheen, jos lapsen elämässä ilmenee ongelmia. Edustaja keskustelee lapsen tilanteesta lapsen ongelmallisesta asiasta vastuussa olevan tahon kanssa. Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen, edustajalla on käytettävissään samat lain tarjoamat muutoksenhakukeinot kuin lapsella itsellään olisi, jos hän olisi täysi-ikäinen. Siten edustaja ei voi esimerkiksi päättää, millaisia terveystalvveluja tai kuinka suurta käyttörahaa vastaanottokeskus antaa lapselle.

Jos edustaja ei ole tyytyväinen vastaanottokeskuksen tai viranomaisen toimintaan, hän voi kannella ylemmälle viranomaiselle (Maahanmuuttovirasto tai sisäasiainministeriö) vastaanottokeskuksen tai viranomaisen toiminnan puutteista tai virheistä.

Tilanteissa, joissa viranomaisen ja edustajan näkemykset lapsen edun toteutumisesta eroavat toisistaan, lapsen edun arvioimisessa on asiantuntijaviranomaisena kunnan lastensuojelusta vastaava toimielin / lastensuojelutyöntekijä. Pakolaislapsen lastensuojelusta vastaa hänen asuinkuntansa. Turvapaikanhakijan lastensuojelusta vastaa hänen oleskelukuntansa. Riitatilanteissa lapsen etu ratkaistaan asian laadusta riippuen joko käräjäoikeudessa tai hallintotuomioistuimessa.

Lapsen mahdollista lastensuojelun tarvetta selvittävät tarvittaessa vastaanottokeskuksen tai muun yksikön sosiaalityöntekijä ja lapsen edustaja yhdessä kunnan lastensuojeluviranomaisten kanssa. Myös koulutoimi saattaa olla mukana selvitystyössä. Edustaja on tässä selvitystyössä huoltajan asemassa. Edustajaa kuullaan aina kun lastensuojelun tarvetta selvitetään. Edustaja voi myös itse olla yhteydessä vastaanottokeskukseen, jos hän arvioi, että lapsella on ongelmia.

Edustaja voi ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin, jos hän katsoo, että pakolaislapselle tai oleskeluluvan saaneelle turvapaikanhakijalapselle tulisi määrätä huoltaja edustajan sijaan.

6. Edustajan tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus

Edustajalla on oikeus saada tieto samoista salassa pidettävistä asioista ja asiakirjoista kuin turvapaikanhakijalla itsellään eli häntä koskee asianosaisjulkisuus salassa pidettäviin tietoihin ja asiakirjoihin. Ammatillinen vaitiolovelvollisuus sitoo lupaviranomaisia ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon henkilökuntaa. Se tarkoittaa, että edustajalle annetaan tiedoksi kaikki lasta koskevat salassa pidettävät asiakirjat siten kuin asianosaiselle itselleen. Niitä ei siis anneta tiedoksi edes vastaanottokeskukselle.

Edustajan kuuluu saada tietoja lapsen sairaudesta ja hänelle annetusta tai suunnitellusta hoidosta. Alaikäisen laillisena edustajana edustajalla on oikeus tarkastaa alaikäistä koskevat potilasasiakirjoissa olevat tiedot. Edustaja myös allekirjoittaa suostumuksensa lasta koskeviin terveydenhuollon toimenpiteisiin ja siihen, että lasta koskevia terveystietoja voidaan antaa muille terveydenhuollon ammattihenkilöille ja viranomaisille. Alaikäisen potilaan mielipide hoitotoimenpiteeseen on selvitettävä silloin, kun se on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden mahdollista. Jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos alaikäinen ei kykene päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen laillisen edustajansa kanssa. Yhteistyössä vastaanottokeskuksen terveydenhoitajan ja lasta hoitavan lääkärin kanssa edustaja voi parhaiten seurata lapsen edun toteutumista hänen terveyttään koskevissa asioissa.

Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat esim. lääkärintodistukset ja muut potilasasiakirjat, sosiaalihuollon asiakirjat, lupa-asioiden puhuttelupöytäkirjat ja lupaviranomaisten päätökset.

Täysi-ikäinen asianosainen voi antaa itseään koskevia salassa pidettäviä tietoja ja asiakirjoja rajoituksetta, jos hän itse niin päättää. Kun kysymyksessä on lapsi, jolle on määrätty edustaja, tätä päätösvaltaa käyttää hänen edustajansa. Voidakseen huolehtia lapsen edun toteutumisesta edustajan on annettava viranomaisille ja muille lapsen kanssa toimiville tahoille salassa pidettäviä tietoja lapsesta silloin, kun viranomaiset hoitavat lasta koskevia lakisääteisiä tehtäviään.

Vastaanottokeskus tarvitsee usein työssään lapsen sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä asiakirjoja. Lupaviranomaiset voivat myös tarvita lasta koskevia terveystietoja. Tähän vastaanottokeskuksen ja viranomaisten tulee hankkia edustajan suostumus, ellei laissa ole nimenomaista säännöstä siitä, ettei suostumusta tarvita ja että tietoja voidaan antaa viranomaiselle salassapitosäännösten estämättä.

Maahanmuuttovirasto antaa edustajalle tiedoksi vastaanottokeskukselle tekemänsä tiedustelun. Se voi sisältää lapsen syntymäaika, perheenjäseniä ja näiden olinpaikkaa koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä lupaviranomaisten selvittäessä alaikäisen henkilöllisyyttä, matkareittiä tai maahantulon tai oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä taikka Maahanmuuttoviraston pyrkiessä jäljittämään ilman huoltajaa olevan alaikäisen turvapaikanhakijan vanhempia tai muuta hänen tosiasiallisesta huollostaan vastannutta henkilöä.

Tietoja pyydetessä viranomaisten on erityisesti kiinnitettävä huomiota lapsen etuun. Tällainen Maahanmuuttoviraston tiedustelu ei edellytä edustajalta mitään erityisiä toimenpiteitä. Edustaja voi kuitenkin ottaa yhteyttä vastaanottokeskukseen ja tiedustella, onko keskuksella Maahanmuuttoviraston pyytämiä tietoja ja miten näiden tietojen ilmaiseminen Maahanmuuttovirastolle vaikuttaisi lapsen edun toteutumiseen.

Jos Maahanmuuttovirasto pyytää vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijältä lausuntoa lapsen edun toteutumisesta ja jos lausuntoon sisältyy lapsen sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia tietoja, vastaanottokeskuksen tulee pyytää lausunnon antamiseen edustajan suostumus, sillä ulkomaalaislaissa ei ole säädetty poikkeusta näitä tietoja koskevaan salassapitovelvollisuuteen. Edustaja ei voi kuitenkaan vaatia vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijää muuttamaan lausunnon sisältöä. Koska lausunnon tarkoituksena on selvittää lapsen etua, edustajan ei tulisi kieltää lausunnon antamista ilman perusteltua syytä.

Edustaja itse ei saa ilmaista sivullisille lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja eikä antaa lasta koskevia asiakirjoja sivullisten käyttöön. Erityisen arkaluonteisia ovat lapsen terveyttä ja turvapaikka-asiaa koskevat tiedot.

7. Asiakirjojen säilyttäminen

Edustajalla ei ole laissa edellytettyä velvollisuutta säilyttää lasta koskevia asiakirjoja. Niiden arkistoinnista vastaa aina asiakirjan laatinut viranomainen. Edustaja voi tehtäviensä hoitamisen helpottamiseksi tallettaa kaikki lapselle tiedoksi lähetetyt asiakirjat ja muun lapsesta kertyvän asiakirja-aineiston siihen saakka kunnes edustajan tehtävä lakkaa tai siirtyy toiselle edustajalle. Jos lapselle on määrätty uusi edustaja, vanhan edustajan tulisi toimittaa kertynyt asiakirja-aineisto uudelle edustajalle. Kun lapsi tulee täysi-ikäiseksi, edustaja voi luovuttaa kertyneen asiakirja-aineiston nuorelle itselleen.

Jos lapsi poistuu maasta, edustajan tehtävät lakkaavat ja edustajan on silloin syytä antaa lapsen asiakirjat hänelle itselleen tai jos se ei ole mahdollista, hävittää lasta koskeva asiakirja-aineisto. Koska lasta koskevat asiakirjat sisältävät yleensä salassa pidettäviä tietoja, edustajan ei tulisi

milloinkaan säilyttää niitä itsellään tarpeettomasti silloin, kun minkään tehtävän hoitaminen ei edellytä sitä.

8. Suuntaa-antava kuvaus edustajan roolista ja tehtävistä turvapaikkaprosessissa

Turvapaikkaprosessi alkaa turvapaikkahakemuksen jättämisellä poliisille tai rajaviranomaisille. Tällöin poliisi/ rajaviranomainen rekisteröi lapsen ja laatii tutkintailmoituksen (perustiedot). Yli 14-vuotiaille tehdään vastuunmäärittämiseen (Dublin-menettely) liittyvä Eurodac –sormenjälki-vertailu. Alaikäiselle järjestetään majoitus muut vastaanottopalvelut asianmukaisessa alaikäisyksikössä. Alaikäisyksiköllä tarkoitetaan ryhmäkotia tai sitä vastaavaa yksikköä.

Edustaja liittyy mukaan, kun sosiaalityöntekijä tekee hakemuksen edustajan määräämiseksi, mihin edustajaksi määrättävän ja lapsen on annettava suostumuksensa. Käytännössä sosiaalityöntekijä etsii sopivan henkilön ja esittää paikalliselle kärjäoikeudelle edustajan nimeämistä. Kärjäoikeus tekee edustajan tehtävästä virallisen päätöksen ja lähettää sen vastaanottokeskukseen, edustajalle ja Maahanmuuttovirastoon. Edustaja myös lähettää kopion päätöksestä Maahanmuuttovirastoon ensimmäisen laskun liitteenä. Ennen kärjäoikeuden päätöstä edustajaksi suostunut ei voi hoitaa lapsen virallisia asioita. Edustaja ei voi antaa toiselle henkilölle valtakirjaa hoitaa lapsen virallisia asioita.

Edustajaksi määräämisen jälkeen edustaja selvittää edustajan roolia tehtävää realistisesti lapselle (mm. sisältö ja kesto). Edustaja tällöin tutustuu ja pyrkii luomaan luottamussuhteen lapseen. Edustaja on mukana lapsen viranomaistapaamisissa ja antaa lapselle tietoa erilaisista toimijoista turvapaikkaprosessin aikana.

Edustajan tehtävänä on tehdä lapsi ja hänen asiansa näkyväksi ja kuuluvaksi eri viranomaisille niin, että lapsen etu eri vaiheissa toteutuu. Tehtävänsä hoidossa edustaja tekee yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Edustajan tehtävässä on erilaisia painotuksia turvapaikkaprosessin ja lapsen elämänvaiheen eri vaiheissa. Lapsen yksilöllinen tilanne vaikuttaa edustajantehtävien määrään ja luonteeseen.

Edustajan yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi:

- poliisi
- rajaviranomainen
- Maahanmuuttovirasto
- maistraatti
- Kela
- opettajat ja muut opetushenkilöt
- terveydenhoitajat, lääkärit, terapeutit
- sosiaalityöntekijät
- ohjaajat ja muu alaikäisyksiköiden henkilökunta
- lapsen omaiset, sukulaiset, tuttavat
- yksityismajoitusperheet
- lakimiehet
- Ely-keskukset
- tulkit

Terveydenhoitaja tekee lapselle terveystarkastuksen mahdollisten sairauksien kartoittamiseksi sekä huolehtii omalta osaltaan siitä, että lapsi saa hänelle oikeutetut terveyspalvelut.

Sosiaalityöntekijän alkuhaastattelussa kartoitetaan lapsen tilannetta. Alkuhaastattelussa annetaan lapselle tietoa ja käydään esimerkiksi turvapaikkaprosessiin liittyvät seikat läpi, muun muassa liittyen edustajan tehtävään, turvapaikkaprosessin kulkuun sekä omien vanhempien jäljittämiseen liittyen (SPR). Edustaja osallistuu alkuhaastatteluun, jossa hän saa tärkeää tietoa lapsen tilanteesta, jota hän voi myöhemmin välittää esimerkiksi avustajana toimivalle lakimiehelle. Alkuhaastattelun aikana lapselle ja edustajalla on mahdollisuus tutustua toisiinsa, joka tukee luottamuksellisen suhteen syntymistä, ennen kuin turvapaikkatutkinta varsinaisesti alkaa viranomaisten kanssa.

Alkuhaastattelun jälkeen edustaja tapaa lasta ennen puhuttelua, saadakseen käsityksen lapsen tilanteesta ja vahvistaakseen lapsen ja edustajan välistä luottamussuhdetta. Edustaja hankkii poliisilta tai rajaviranomaiselta tutkintailmoituksen sekä pitää yhteyttä lakimieheen (avustaja) ja sopii lakimiestapaamisesta. Lapsi saattaa haluta ottaa yhteyttä Suomessa asuviin sukulaisiin tai tuttaviiin. Lapset saattavat myös käydä tapaamassa perhettään tai sukulaisiaan muilla paikkakunnilla. SPR:n kautta voi lähettää viestejä perheelle kotimaahan tai laittaa vireille henkilötiedustelun perheenjäsenistä kotimaassa.

Ryhmäkoti järjestää lapsen opetukseen pääsyn. Edustajan tulee valvoa, että lapsi pääsee opetukseen. Edustajan myös kannattaa esittäytyä jo varhaisessa vaiheessa koulussa. Erityisesti uusien ryhmäkotien paikkakunnilla voi koulu olla tietämätön edustajan olemassaolosta ja roolista.

Joillakin lapsilla on maassa perhe, joka haluaa lapsen luokseen asumaan turvapaikkaprosessin ajaksi. Sijoittaminen perheeseen vaatii selvitystyön tekemistä.

Edustaja informoi lasta mahdollisuudesta saada maksutonta oikeusapua turvapaikkaprosessin aikana. Vastaanottokeskus tai edustaja järjestää lapselle mahdollisuuden tavata lakimies tai oikeusavustaja henkilökohtaisesti.

Lakimiehen (avustaja) tapaamisessa käydään läpi lakimiehen roolia turvapaikkaprosessissa ja tämän näkökulmaa lapsen turvapaikkaprosessiin. Tällöin myös valmistaudutaan turvapaikkakuulusteluun (poliisi, rajaviranomainen) ja turvapaikkapuhutteluun (Maahanmuuttovirasto). Tapaamisessa keskustellaan yhdessä ja päätetään lapsen kanssa, osallistuuko avustaja kuulusteluun ja / tai puhutteluun.

Turvapaikkatutkinta on kaksiosainen. Poliisi selvittää kuulustelussaan lapsen henkilöllisyyden, perhetaustat, kotiolosuhteet ja matkareitin Suomeen. Maahanmuuttovirasto selvittää puhuttelussaan lapsen turvapaikkahakemuksen perusteet.

Ennen turvapaikkakuulustelua ja – puhuttelua edustaja sopii poliisiin / rajaviranomaisen kanssa kuulusteluajasta sekä myöhemmässä vaiheessa Maahanmuuttoviraston puhuttelukoordinaattorin kanssa puhutteluajasta. Edustaja varmistaa, että lapselle äidinkieltä osaava ja kulttuurista tunteva tulkki sekä ilmoittaa avustajan osallistumisesta kuulusteluun ja / tai puhutteluun.

Edustaja tällöin myös ilmoittaa sosiaalityöntekijän osallistumisesta puhutteluun. Tärkeää on varmistaa, että lapsi ymmärtää mistä kuulustelussa / puhuttelussa on kyse sekä rohkaista lasta puhumaan totuudenmukaisesti asioistaan, myös kaikista hänelle tärkeistä asioista, jotka voivat olla vaikeita ja hävettäviä. Lapselle on myös hyvä kertoa etukäteen keitä kuulustelussa / puhuttelussa on läsnä.

Infoa lapselle tilanteesta ja päätöksentekoprosessista on hyvä antaa pieniin osiin pilkottuna. Tärkeää on tarkistaa, että lapsi on ymmärtänyt erilaiset roolit, oikeudet ja velvollisuudet sekä päätöksentekoprosessin vaiheet ja kulun. Edustaja tarkistaa mahdollisten erityisjärjestelyiden

tarpeen kuulustelussa /puhuttelussa sekä kertoo mahdollisesta suostumuspyynnöstä iänarviointiin (poliisi) ja kielitestiin (Maahanmuuttovirasto). Lapselle edustaja kertoo huoltajien jäljittämistä ja perehtyy sosiaalityöntekijän lapsesta tekemään lausuntoon.

Turvapaikkakuulustelussa ja – puhuttelussa edustaja on lapsen mukana. Edustaja voi huolehtia tauoista sekä turvallisen ja kiireettömän ilmapiirin luomisesta kuulustelussa / puhuttelussa läsnä olevien ihmisten kanssa. Edustaja voi sopia kuulustelijan / puhuttelijan kanssa lapsen asiaa selkeyttävien lisäkysymysten esittämisestä. Edustaja ei kuitenkaan vastaa lapsen puolesta. Edustaja tarkistaa pöytäkirjat huolehtii mahdollisten korjausten tekemisestä pöytäkirjoihin paikan päällä. Tarvittavat korjaukset kuulustelu- ja puhuttelupöytäkirjoihin tehdään saman tien heti, paikan päällä.

Turvapaikkakuulustelun ja – puhuttelun jälkeen edustaja huolehtii pöytäkirjan toimittamisesta avustajalle, mikäli hän ei ole läsnä kuulustelussa / puhuttelussa. Pöytäkirjaa ei toimiteta muille.

Edustaja käy lapsen kanssa iänarviointitutkimuksessa, huoltajien jäljittämishaastattelussa ja kielitestissä (lisäselvitykset), mikäli niitä vaaditaan. Esimerkiksi poliisi tai Maahanmuuttovirasto voi vaatia iänmäärityksen tekemistä lapsesta.

Edustaja voi auttaa lasta erilaisten lisäselvitysten hankkimisessa, jotka auttavat kuvaamaan lapsen tilannetta ja olosuhteita. Näitä ovat esimerkiksi selvitykset terveydentilasta. Maahanmuuttovirasto on ohjeistanut esimerkiksi lääkärintodistusten hankkimiskäytäntöjä.

Mikäli lapsi on ollut majoitettuna Ingaksen ryhmäkotiin tai Siltatalon tukiasuntoihin Espoossa, on Maahanmuuttoviraston puhuttelun jälkeen edessä muutto uuteen ryhmäkotiin. Usein muutto toteutetaan nopeasti, seuraavien päivien aikana puhuttelusta.

Lapsen asuinpaikan vaihtuessa on myös harkittava edustajan vaihtamista, sillä kaukana asuvan lapsen asioita vaikeaa hoitaa käytännössä. Edustajan vaihtuessa tulee pitää huolta siitä, että tarvittava tieto lapsesta siirtyy uudelle edustajalle.

Maahanmuuttovirasto lähettää, tehtyään päätöksen lapsen turvapaikkahakemuksesta, päätöksen lapsen asuinpaikkakunnan poliisille, josta päätös annetaan tiedoksi lapselle ja edustajalle.

Lapsen saadessa päätöksen turvapaikkahakemukseen edustaja on aina lapsen mukana kuulemassa päätöstä. Edustaja myös huolehtii päätökseen liittyvän tiedon kulkeutumisesta avustajalle, josta seuraa mahdollisia jatkotoimenpiteitä. Kielteisestä päätöksestä on mahdollisuus valittaa.

Kielteiseen päätökseen liittyy käännytys takaisen kotimaahan. Edustaja varmistaa avustajalta, onko syytä hakea hallinto-oikeudelta täytäntönpäntökeskeytystä. Jos siihen ei ole perusteita, on kuitenkin varmistettava, että lapsi on ymmärtänyt, mistä asiasta on kysymys.

Lapsen saadessa myönteinen päätös on edustajan hyvä keskustella avustajan kanssa lopputuloksesta, sillä oleskeluluvilla saattaa olla eroja suhteessa siihen, mitä oikeuksia ne tuovat lapsille, esimerkiksi perheen yhdistämisessä. Myös myönteisestä päätöksestä voi valittaa.

Jos lapselle myönnetään jatkuva (A) oleskelulupa, auttaa edustaja lasta rekisteröitymään maistraatissa Suomalaiseen väestötietojärjestelmään. Tämä edellyttää käyntiä lapsen asuinpaikan maistraatissa. Tällöin tehdään myös hakemus Suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään (Kela) sekä muukalaispassihakemus (poliisi). Yhdessä alaikäisyksikön sosiaalityöntekijän kanssa haetaan lapselle kuntapaikkaa (Ely-keskus).

Lapsen saadessa oleskeluluvan, siirtyy edustajan palkkioiden maksu sille Ely-keskukselle, jonka alueella lapsi asuu. Edustaja toimittaa tällöin käräjäoikeuden päätöksen ja oleskeluluvan Ely-keskukseen.

Edustajan tehtävä lakkaa kun edustaja tai kunnan sosiaalitoimi hakee tarvittaessa käräjäoikeudelta edustajan tehtävän lakkauttamista. Tehtävä lakkaa automaattisesti ilman hakemusta, kun lapsi täyttää 18 vuotta, tai kun lapselle määrätään muu huoltaja, tai kun lapsi muuttaa pois maasta.

Edustajan tehtävä lakkaa myös, kun vanhemmat tulevat maahan, ellei se ole lapsen edun vastaista. Tällöin pitää kuitenkin tehdä hakemus edustajan vapauttamisesta tehtävästään.

9. Muuta huomioitavaa työskentelyssä ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa

9.1. Lapsen tarpeet

Lapsi tarvitsee ensisijaisesti turvallista ympäristöä, aikuisten läsnäoloa, perushoitoa, hyväksyntää, ymmärrystä ja lohdutusta, ennakkointia ja arjen jäsentämistä, valvontaa ja rajojen asettamista. Lapsen emotionaalille kehitykselle arkisen hoivan merkitys on suuri.

9.2. Kiintymyssuhdejärjestelmä

Lapsen ja hänen ensisijaisen hoitajansa välisen emotionaalisen suhteen ajatellaan toimivan myöhempien ihmissuhteiden perustana.

Kiinnittymisen malli vaikuttaa mm. lapsen turvallisuuden/turvattomuuden tunteiden kokemiseen, yhteistyökykyyn ja vuorovaikutukseen uusien ihmisten kanssa, selviytymisstrategioihin ja joustavuuteen sekä stressin ja traumojen vaikutusten säätelykykyyn

Kiintymyssuhteen kehittämisessä on eroja kulttuurien välillä. Esimerkiksi Afrikan kulttuureissa ensisijaisia hoitajia voi olla useampia. Eri kulttuureissa on erilaisia tapoja suhtautua lapsen hoitoon ja läheisyyden tarpeisiin.

9.3. Kehitystason huomioonottaminen

Alle kouluikäinen lapsi tarvitsee aikuisen tukea säilyttääkseen itsenäiset muistikuvat henkilökohtaisista asioista ja kertoakseen niistä. Alle kouluikäisen lapsen on helpompaa tuottaa kertomuksia lelujen tai piirrosten avulla. Alle kouluikäinen lapsi kykenee ajattelemaan yhtä asiaa kerrallaan.

7 - 11-vuotias lapsi taas kykenee konkreettiseen ajatteluun (esim. suurempi, pienempi), mutta ei vielä abstraktiin ajatteluun. Hän ymmärtää luokittelun yläkäsitteisiin. 7 - 11-vuotiaan lapsen autonominen muisti kehittyy, mikä on aikuisen tuesta riippumatonta.

Yli 12-vuotiaan / nuoren abstraktinen ajattelu ja refleksiivinen kyky kehittyvät. Nuori ajattelee asioita ja kykenee arvioimaan muiden ihmisten sisäisiä tarkoitusperiä. Nuori kykenee arvioimaan tapahtumia tai kokemuksia sekä pyrkii antamaan omia lausuntojaan, mutta tarvitsee edelleenkin aikuisen tukea puhuessaan vaikeista kokemuksistaan. Tavalliseen nuoruusiän kehitykseen kuuluu, että ei luoteta aikuisiin. Aikuisen on tärkeää arvostaa nuorta ja hänen kokemuksiaan.

Kokemuksista ja tilanteesta riippuen lapsi saattaa olla ikäistään kypsempi tai epäkypsempi. Lapsen ulkoinen toiminta ja käsityskyky saattavat olla ristiriidassa keskenään. Vastuullisen roolin takia alaikäinen ilman huoltajaa saapunut lapsi saattaa esittää aikuisempaa kuin on. Lapsi voi

kokea, että hänen on pärjättävä ja hän esiintyy sen mukaan, vaikka ei aina ymmärräkään omaan maastalähtöönsä liittyviä syitä ja kokee turvattomuutta sen vuoksi.

9.4. Traumatisoituminen

Lapsi on voinut elää kroonisessa stressissä, ja sen lisäksi kokea yhden tai useamman äkillisen ja ennakoimattoman traumaattisen tapahtuman. Lapsella traumaattinen kokemus ylittää usein täysin lapsen käsittelykyvyn tai ymmärryksen. Vakavasti traumatisoituneen lapsen kehitys poikkeaa normaalista. Joidenkin lasten kohdalla yksi traumatisoiva tekijä on saattanut aiheuttaa trauman, toiset ovat kokeneet monta traumatisoivaa tekijää.

Stressitilanteissa muistitoiminnot toimivat eri tavalla kuin tavallisesti. Havainnot tarkentuvat ja huomio fokuoitetuu selviytymisen kannalta tärkeisiin asioihin, jolloin ympäröivää informaatiota suljetaan pois. Huomion kaventuminen edistää yksityiskohtien ja tarkkojen muistikuvien tallentumista muistiin.

Dissosiaatio on psyykinen suojautumismekanismi silloin, kun kauhukokemus ylittää lapsen käsittelykyvyn ja kyky käsitellä informaatiota vaurioituu. Tällöin lapsen mieli ”pakenee” tilanteesta. Normaali muistamiseen liittyvähavaintojen, tunteiden ja ajatusten integraatiota jää tapahtumatta. Lapsi voi ikään kuin vierestä tarkkailla sitä, mitä hänelle tapahtuu ilman että kokisi tunteita, joita tapahtumaan liittyy.

Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) voi aiheutua, kun lapsi on joutunut traumaattiseen tilanteeseen, jossa hän kokenut tai nähnyt sellaisen tapahtuman, johon liittyy kuolema tai vakava loukkaantuminen taikka sellaisen uhka. Reaktiona on ollut voimakas pelko, avuttomuus tai kauhu. Traumaperäisessä stressihäiriössä traumaattinen tapahtuma koetaan jatkuvasti uudelleen. Lapsella esiintyy traumaan liittyvien asioiden jatkuvaa välttämistä ja yleisen reagoitiherkkyuden turpautumista sekä kohonneen vireystilan oireita. Traumaperäisessä stressihäiriössä oireet kestävät yli kuukauden, ja häiriö aiheuttaa kliinisesti merkittävää kärsimystä tai haittaa sosiaalisella tai muulla tärkeällä toiminnan alueella.

Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) voidaan diagnosoida kaikenikäisillä lapsilla. Traumaperäiseen stressireaktioon ja -häiriöön liittyy myös lapsilla ja nuorilla trauman uudelleen kokemisen, välttämisen, herkistymisen ja ylivireyden oireita. Lisäksi lasten traumaattinen leikki sisältää toistuvia ja rituaalisia piirteitä. Nuorilla ylivireysoireet saattavat sisältää impulsiivista riskikäyttäytymistä.

Kontrolloimattomat muistikuvat vaikeuttavat tällöin viestintää. Lapsi elää uudestaan traumaattisen tapahtuman. Lapsi saattaa mennä täysin lukkoon ja hän voi myös aktiivisesti vältellä aihetta. Käsittelemätön trauma ilmenee usein masennuksena. Lapsella voi olla vaikeuksia antaa vastauksia tai tuottaa puhetta vapaaehtoisesti.

Vaikea asia voidaan saattaa helpommin käsiteltäväksi, kun siitä puhutaan epäsuorasti, yleistämällä.

Tiedän, että tällaista on tapahtunut muillekin, tällaiset asiat eivät ole epätavallisia, minulle on kerrottu tällaisista tapauksista...

Lapselle välittyy viesti, että vaikeista asioista voi puhua ja että edustaja on kykenevä ottamaan vastaan ja käsittelemään asiaa. Lasten vaikeiden kokemusten vastaanottaminen on psyykkisesti kuormittavaa.

Työntekijät, jotka työskentelevät traumatapahtumia kohdanneiden ihmisten kanssa, voivat itse myös altistua traumaperäiselle stressireaktiolle. Traumatisoituneiden kanssa työskennellessä työntekijä joutuu kuulemaan tapahtumia, joilta kukaan ei ole turvassa. Tämä muistuttaa työntekijää omasta haavoittuvuudesta ja saattaa herättää myös omia kipeitä kokemuksia ja muistoja.

9.5. Vuorovaikutus

Arkisissa käytännöissä rakennetaan, muokataan ja ylläpidetään sosiaalista todellisuutta. Puheta-voilla luodaan, muokataan ja ylläpidetään mm. identiteettejä, toimijuuksia, merkityksiä, jaettava ymmärrystä, toimintakäytäntöjä ja normeja. Lapsi kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa häntä hoitavien henkilöiden kanssa.

Ihminen on kiinnittynyt omaan kulttuuriinsa kehityksensä kautta, joka tapahtuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Arjessa jokainen käyttää jatkuvasti erilaisia kulttuuriin liittyviä symboleita ja puhetapoja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Edustajan työssä tarvitaan vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutustaitoja ovat sanallisen ja sanattoman viestinnän kuunteleminen, havaitseminen ja tulkitseminen, aktiivisen vastaanottavuuden ja osallistumisen ilmaiseminen, sisällöllisesti merkityksellisten puheenvuorojen käyttäminen, omien mielipiteiden perusteleva keskustelu tavoitteellisuudesta ja tarkoituksenmukaisesta ilmapiiristä huolehtiminen, empatian ja tuen osoittaminen sekä konfliktien tunnistaminen ja hallitseminen.

Lapsen huomioonottaminen vuorovaikutuksen tasolla edellyttää kykyä lähestyä lasta lapsen kokemusmaailman kautta, kuunnella lasta ja tulkita lapsen viestejä. Keskustelua avatessa tärkeää on ”jäänmurtaminen” - lievittää lapsen jännitystä, tutustua lapseen, mahdollisuus kuulostella lapsen kielellistä ilmaisua, muistin kehitystä ja yhteistyökykyä sekä lapsen rohkaisu ja myönteisten asioiden sanominen lapselle.

Keskustelussa on hyvä käyttää pehmentäviä ilmauksia.

Haluaisitko kertoa / Minua kiinnostaa kuulla /Minua mietityttää..

Lapsilähtöisessä vuorovaikutuksessa on otettava huomioon lapsen rajalliset kyvyt ja tiedolliset valmiudet tuoda esille käsityksiään perhesuhteista ja perheen elinolosuhteista ja yleisemminkin elämästään.

Kontrolloimattomat muistikuvat vaikeuttavat viestintää. Lapsi saattaa elää uudestaan traumaattisen tapahtuman, mennä täysin lukkoon tai aktiivisesti vältellä aihetta. Traumatisoituneilla lapsilla voi olla laajoja muistiaukkoja koskien sekä traumaattisia että ei-traumaattisia tapahtumia. Stressitila vaikuttaa muistitoimintoihin monella tavalla.

Vuorovaikutuksessa on hyvä pyrkiä suoraan kontaktiin lapsen kanssa, esimerkiksi esittäytymällä ja tuomalla esille jotain itsestään. Osoita kiinnostuksesi lapseen ja hänen taustaansa. Osoita hyväksyntää sanomalla jotain myönteisestä lapsesta.

Minusta olisi mukavaa, jos opettaisit minulle, miten sanotaan sinun kielelläsi: Minun nimeni on... Mikä sinun nimesi on...

Minä pidän pyöräilystä/lukemisesta/lautapeleistä/urheilusta jne. Onko sinulla mitään harrastuksia?

Tärkeää välittää viesti siitä, että vaikeista asioista voi puhua ja että aikuinen kykenee ottamaan vastaan ja käsittelemään asiaa. Asioista voidaan puhua epäsuorasti, yleistämällä. Voidaan esittää suoria kysymyksiä lapsen kokemuksista. Lapset voivat kyetä työstimään kerrallaan vain pienen osan kokemuksistaan, jolloin kokemusten jakaminen pienempiin osiin tekee niistä vähemmän vaarallisia ja mahdollisia hallita.

Lapselta on tärkeää tarkistaa, että hän ymmärtää mitä sanot hänelle. On myös hyvä sanoa lapselle, että myös hän voi kysyä sinulta, jos ei jotain ole ymmärtänyt. Voit pyytää lasta toistamaan, mitä olet sanonut ja sitten selventää mahdolliset väärinymmärrykset.

Rohkaisevat eleet, tilanteeseen sopivat tunteen osoitukset ja kommentit ilmaisevat, että kuuntelet aktiivisesti, mikä puolestaan helpottaa lasta jatkamaan puhetta. Kysy yksi kysymys kerrallaan. Avoimet kysymykset rohkaisevat kerronnallisiin ja kuvaileviin vastauksiin. Rajaa yksityiskohtiin liittyvät kysymykset selkeästi. Voit antaa lapsen ensin kertoa asiasta omin sanoin ja täyttää kertomuksesta puuttuvat tiedot kysymysten avulla.

Kulttuurien välillä saattaa olla eroja viestinnän tulkitsemisessa ja viestintätyyleissä. Lasten saateen odottaa osoittavan kunnioitusta aikuisia kohtaan katsomalla heitä suoraan silmiin. Lasten saattaa kuulua pitää katseensa alas luotuna aikuisen puhuteltaessa heitä ja liian pitkä katsekontakti merkitsee uppiniskaisuutta. Lasten saatetaan olettaa puhuvan vain, jos aikuiset kysyvät heiltä jotakin.

Hymyn ja naurun rooli saattaa vaihdella eri kulttuureissa. Sen lisäksi, että niillä ilmaistaan ystävällisyyttä, tyytyväisyyttä, onnellisuutta ja iloisuutta, hymy ja nauru saattavat myös merkitä akuuttia häpeän tunnetta, ahdistusta tai hämmennystä.

Kulttuurista ja kasvuympäristöstä riippumattakin lapsilla on yleensä voimakas halu miellyttää aikuisia. He saattavat vastata myöntävästi aikuisen heille esittämään kysymykseen, jos olettavat, että heiltä sitä odotetaan. On tärkeää selvittää lapselle, mitä kulloisellakin kysymyksellä haetaan; oman kokemuksen tuntemuksen / mielipiteen / tiedon välittämistä tai yleisesti tiedossa olevaa asiaa. Myös sukupuolirooleilla on vaikutusta vuorovaikutukseen.

9.6. Ero perheestä

Erokokemuksella on erilaiset psykologiset seuraukset riippuen siitä, onko se tapahtunut tahattomasti (esimerkiksi perheen paetessa sotatilannetta), tai onko se tarkoituksellinen (vanhemmat tai jokin muu aikuinen on tietystä syystä päättänyt lähettää lapsen pois/turvaan). Ero perheestä on kuitenkin lapselle ristiriitainen ja vaikea kokemus. Perheestä ja erosta puhuminen voi olla vaikeaa, sillä lapsi voi kokea mm. itsensä hylätyksi, syyllisyyttä siitä, että on päässyt itse turvaan tai paineita suoriutua annetusta tehtävästä.

9.7. Väkivaltakokemukset

Alaikäiset ovat erityisen haavoittuvia aikuisten heihin kohdistamalle väkivallalle. Mahdollisuudet suojautua sitä vastaan ovat heikot. Yleisesti ottaen lapset olettavat aikuisten suojelevan, eikä vahingoittavan heitä. Väkivallan kokeminen voi olla yhtenä tietoisena syynä yksintulleen lapsen kotimaasta pois lähtemiseen/lähettämiseen. Väkivaltaa on voitu kokea myös perheestä eroon joutumisen yhteydessä tai matkalla turvapaikkamaahan. Lapset saattavat vaieta joko tietoisesti tai tiedostamattomasti väkivallan kokemuksistaan.

Väkivalta, etenkin seksuaalinen väkivalta, on hyvin sensitiivinen aihe ja sitä on lähestyttävä hienovaraisesti. Aihe on ensin esiteltävä ja sen jälkeen annettava henkilölle useampia tilaisuuksia tuoda asia esiin puhuttelun aikana. Lapsen on harvoin mahdollista puhua näin vaikeasta asiasta heti ensi mainitsemalla. Aiheen käsittelyä helpottaa yleensä sen "normalisoiminen", sen ottami-

nen esille luontevasti muiden aiheiden mukana Tärkeää on viesti siitä, että aiheesta on lupa puhua ja että aikuinen kestää siitä kertomisen. Keskeinen asia vaikeista asioista keskusteltaessa on turvallinen ilmapiiri.

Lapsen nykyiseen hyvinvointiin liittyvistä asioista on myös syytä keskustella; nukkuminen, koulunkäynti, fyysiset ja psyykkiset tuntemukset. Keskustelun lopettamisvaiheelle on varattava tarpeeksi aikaa. Tärkeää on kysyä onko lapsella vielä jotakin kysyttävää tai lisättävää aiempaan. Keskustelun loppuvaiheessa lapsi saattaa ilmaista asian, joka on hänelle erittäin tärkeä, mutta josta on vaikea puhua. Lapselle on myös hyvä antaa palautetta hänen roolistaan keskustelussa - kiitokset hyvästä yhteistyöstä, jaksamisesta, jne. Myös lapsen tuntemuksia keskustelun sujumisesta voi tiedustella.

Keskustelun lopussa on tärkeää tuoda lapsi psykologisesti takaisin nykyhetkeen ja irrottaa hänet henkisesti vaikeista aiheista. Ei ole suositeltavaa lopettaa keskustelua lapsen kotimaan tilanteesta, perheestä eroon joutumisesta tai lapsen tulevaisuudesta, sillä nämä asiat aiheuttavat usein akuuttia ahdistusta yksintulleissa lapsissa. Keskustelun päättäminen lapsen nykytilanteesta vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta.

Mistä asioista täällä pidät eniten?

Ketkä ovat sinulle tärkeimmät ihmiset Suomessa? Kenestä pidät eniten?

Oletko saanut ystäviä?

Mitä aiot tehdä tänään tämän jälkeen?